

Oprocentowanie i opłaty oraz zasady ich ustalania i zmian w bankowych wzorcach umów o indywidualne produkty emerytalne w kontekście stosowania w nich niedozwolonych klauzul umownych¹

W procesie zawierania umów o indywidualne konta emerytalne (IKE) i indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego (IKZE) wykorzystywane są wzorce umów (zwane także zamiennie wzorcami umownymi), które mogą zawierać niedozwolone klauzule umowne. Artykuł zawiera wyniki badania empirycznego, obejmującego większość wzorców umów dotyczących indywidualnych produktów emerytalnych oferowanych w Polsce przez banki. Potwierdzają one występowanie w tych wzorcach klauzul abuzywnych naruszających interesy konsumentów, w szczególności w zakresie zmian oprocentowania, a także podstaw pobierania, ustalania wysokości i dokonywania zmian pobieranych przez banki opłat. Przedmiotem badania objęto zarówno samą konstrukcję analizowanych IKE i IKZE oferowanych przez wybrane banki, jak i stosowane przez nie w tym zakresie wzorce umowne. Celem było zbadanie treści bankowych wzorców umów o te produkty emerytalne pod kątem stosowania w nich klauzul niedozwolonych dotyczących odpłatności za te produkty emerytalne, w szczególności w zakresie sposobu ustalania stopy oprocentowania, a także wysokości pobieranych opłat, w tym likwidacyjnych. Zastosowano następujące metody badawcze: krytyczną analizę piśmiennictwa, orzecznictwa SOKiK i wpisów do rejestru NKU prowadzonego przez Prezesa UOKiK oraz decyzji Prezesa UOKiK, a także ekonomiczną i prawną analizę badanych IKE i IKZE jako produktów bankowych.

Słowa kluczowe: indywidualne konta emerytalne, indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego, klauzule abuzywne, wzorce umowne, oprocentowanie, opłaty likwidacyjne.

Abusive clauses concerning interest rate changes and fees in individual retirement products offered by banks in Poland

In the process of concluding contracts for individual retirement accounts and individual retirement security accounts, model contracts are used which may contain abusive clauses. The article presents the results of empirical research covering the majority of model forms of individual pension products

offered by banks in Poland, which confirm the occurrence of abusive clauses in these models that infringe consumer interests. They concern in particular changes in interest rates, as well as the basis for charging, determining the amount of and making changes in the fees charged by banks. The subject of the study covered both the construction of the analysed IKE and IKZE offered by selected banks, as well as their model contracts. The aim was to examine the content of bank model contracts relating to these pension products for the application of prohibited clauses relating to fees for these pension products, in particular as regards the method of determining the interest rate, as well as the amount of fees charged, including liquidation fees. The following research methods were used: a critical analysis of the literature, case law of the SACC and entries in the register of NKU kept by the President of the OCCP, and decisions of the President of the OCCP, as well as an economic and legal analysis of IKE and IKZE as bank products.

Keywords: individual retirement accounts, individual retirement security accounts, abusive clauses, model contracts, interest rates, cancellation fees.

DR HAB. JOANNA RUTECKA-GÓRA – profesor Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Zakład Demografii Instytutu Statystyki i Demografii w Kolegium Analiz Ekonomicznych SGH w Warszawie. Zajmuje się ubezpieczeniami, zarówno społecznymi, jak i gospodarczymi, zagadnieniami oszczędzania i edukacją finansową. Autorka i współautorka publikacji, które wyróżnia konsumenckie spojrzenie na funkcjonowanie systemów emerytalnych, rynków ubezpieczeniowych i finansowych.

e-mail: jrutec@sgh.waw.pl

ORCID: 0000-0002-2509-8599

DR HAB. EDYTA RUTKOWSKA-TOMASZEWSKA – profesor Uniwersytetu Wrocławskiego, pracownik naukowo-dydaktyczny Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii. Specjalizuje się w problematyce funkcjonowania rynku finansowego i jego regulacji, ze szczególnym uwzględnieniem usług finansowych, a zwłaszcza ochrony klienta (konsumenta) na tym rynku. Autorka licznych publikacji oraz organizatorka konferencji z zakresu wskazanej problematyki badawczej.

e-mail: edyta.rutkowska-tomaszewska@uwr.edu.pl

ORCID: 0000-0001-9359-7034